

KOMISJA
EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 18.12.2023 r.
COM(2023) 796 final

**KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY,
EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU
REGIONÓW**

**Ogólnounijna ocena projektów zaktualizowanych krajowych planów w dziedzinie
energii i klimatu**

**Ważny krok w kierunku osiągnięcia bardziej ambitnych celów w dziedzinie energii i
klimatu na 2030 r. w ramach Europejskiego Zielonego Ładu i planu REPowerEU**

1 WPROWADZENIE – ZAKTUALIZOWANE ZINTEGROWANE KRAJOWE PLANY W DZIEDZINIE ENERGII I KLIMATU: WAŻNY KROK W KIERUNKU URZECZYWISTNIENIA ZIELONEGO ŁADU I REALIZACJI PLANU REPOWEREU

Ostatnie lata wyraźnie pokazały, że UE musi trzymać obrany kurs i szybciej dążyć do neutralności klimatycznej, jak również szybciej budować odporny system energetyczny oraz przekształcić gospodarkę w taki sposób, aby była zarówno konkurencyjna, jak i zrównoważona. Fakt, że na świecie padają kolejne rekordy temperatury i coraz częściej występują ekstremalne zjawiska pogodowe, świadczy o tym, że kryzys klimatyczny przyspieszył. Seria wydarzeń – pandemia, powrót wojny do Europy i najpoważniejszy od dziesięcioleci światowy kryzys energetyczny – zagroziła bezpieczeństwu energetycznemu, uczyniła energię mniej przystępną cenowo oraz zagroziła stabilności gospodarczej w Europie. W odpowiedzi na te zagrożenia UE podjęła **zdecydowane działania** – przyspieszyła wdrażanie Europejskiego Zielonego Ładu oraz wprowadziła w rekordowym czasie pakiet „Gotowi na 55” i plan REPowerEU. Nadszedł czas, aby Unia i jej państwa członkowskie wypełniły te zobowiązania, wsparły gospodarstwa domowe i przedsiębiorstwa oraz przygotowały gospodarkę UE na przyszłe wyzwania i uczyniły ją odporną.

Od 2018 r. państwa członkowskie UE wykorzystują rozporządzenie w sprawie zarządzania unią energetyczną i działaniami w dziedzinie klimatu¹ jako podstawę kompleksowego systemu zarządzania służącego osiągnięciu celów i założeń UE w dziedzinie klimatu i energii na 2030 r. oraz tworzenia stabilnej unii energetycznej dostosowanej do przyszłych wyzwań.

Głównym narzędziem planowania polityki strategicznej, którym dysponują państwa członkowskie, są krajowe plany w dziedzinie energii i klimatu (KPEiK), w których państwa te opisują, w jaki sposób zamierzają osiągnąć cele i zrealizować założenia określone w ramach unii energetycznej oraz konsekwentnie dążyć do osiągnięcia neutralności klimatycznej i odporności do 2050 r. Plany te zapewniają krótko-, średnio- i długoterminową przewidywalność inwestycji i stanowią istotne narzędzie uruchamiania ogromnych inwestycji niezbędnych do osiągnięcia wspólnego celu w zakresie neutralności klimatycznej. Plany te przyczyniają się do tego, by transformacja UE była sprawiedliwa pod względem społecznym, zapewniała bezpieczeństwo energetyczne i przystępność cenową energii.

Państwa członkowskie przedłożyły ostateczne wersje swoich KPEiK pod koniec 2019 r. W 2023 r. po raz pierwszy dokonały przeglądu i aktualizacji swoich KPEiK pod kątem wypełnienia podwyższonych celów i zobowiązań w zakresie energii i klimatu określonych w ramach Europejskiego Zielonego Ładu, Europejskiego prawa o klimacie, pakietu „Gotowi na 55” i planu REPowerEU 2022. W zaktualizowanych planach uwzględniono wzrost skali wyzwań na drodze do utworzenia bardziej odpornej unii energetycznej, w tym konsekwencje wojny w Ukrainie, i odzwierciedlono międzynarodowe zobowiązania UE wynikające z porozumienia paryskiego.

¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1999 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie zarządzania unią energetyczną i działaniami w dziedzinie klimatu, zmiany rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 663/2009 i (WE) nr 715/2009, dyrektyw Parlamentu Europejskiego i Rady 94/22/WE, 98/70/WE, 2009/31/WE, 2009/73/WE, 2010/31/UE, 2012/27/UE i 2013/30/UE, dyrektyw Rady 2009/119/WE i (UE) 2015/652 oraz uchylenia rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 525/2013.

W następstwie licznych globalnych wyzwań, które pojawiły się w ostatnich latach, Komisja ustanowiła również Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (RRF) w celu uczynienia gospodarek UE bardziej zrównoważonymi i odpornymi. W 23 rozdziałach REPowerEU przyjętych w ramach planów odbudowy i zwiększania odporności państw członkowskich oraz 27 zmienionych RRP ponad 42 % (275 mld EUR) całkowitej zmienionej alokacji RRF zostanie przeznaczone na finansowanie inwestycji i reform wspierających zieloną transformację i na realizację planu REPowerEU. Reformy te bezpośrednio przyczyniają się do realizacji celów KPEiK. W zaktualizowanych krajowych planach w dziedzinie energii i klimatu należy dokładnie przeanalizować możliwe synergie z RRP.

Zaktualizowane KPEiK zapewniają państwom członkowskim odpowiednie ramy umożliwiające im wywiązanie się ze swoich zobowiązań i osiągnięcie celów na 2030 r. w zakresie redukcji krajowych emisji gazów cieplarnianych netto o co najmniej 55 %; osiągnięcie udziału energii odnawialnej na poziomie co najmniej 42,5 %, a w miarę możliwości 45 %; i ograniczenie zużycia energii końcowej na szczeblu UE o 11,7 %.

Oparta o solidne plany transformacja klimatyczna i energetyczna może stać się strategią wzrostu gospodarczego dla naszego kontynentu, dzięki czemu transformacja będzie zgodna z wizją przyszłej gospodarki: stabilnej, innowacyjnej i dostatniej, oraz w której będą powstawać trwałe miejsca pracy wytrzymujące próbę czasu. W ramach wieloetapowego dialogu z państwami członkowskimi na temat zaktualizowanych KPEiK Komisja ponownie położy silniejszy nacisk na konkurencyjność, innowacje i inwestycje w ramach unii energetycznej, w tym na uproszczenie otoczenia regulacyjnego.

Komisja oceniła dotychczas 21 projektów zaktualizowanych planów przedłożonych przez państwa członkowskie do połowy listopada². Chociaż większość państw członkowskich już przedłożyła projekty zaktualizowanych planów, **Komisja wyraża ubolewanie z powodu faktu, że szereg projektów planów złożono ze znacznym opóźnieniem³, co znacznie utrudniło prace, i wzywa wszystkie państwa członkowskie do dotrzymania terminu przedłożenia ostatecznych planów w czerwcu 2024 r.**

Z oceny Komisji wynika, że państwa członkowskie są na dobrej drodze, ale nie wszystkie działania są wystarczająco ambitne, aby osiągnąć uzgodnione niedawno zwiększone cele i założenia na 2030 r. w polityce klimatyczno-energetycznej. Nie jest to zaskakujące z uwagi na fakt, że od sfinalizowania pakietu „Gotowi na 55” do przedłożenia projektów zaktualizowanych KPEiK minęło niewiele czasu. Wnioski wyciągnięte przez państwa członkowskie i Komisję z konstruktywnego i iteracyjnego procesu przygotowywania projektów KPEiK zostaną wykorzystane do określenia najlepszych praktyk i obszarów, w których potrzebne są dalsze działania.

² Cypr, Czechy, Niemcy, Dania, Estonia, Grecja, Francja, Hiszpania, Finlandia, Chorwacja, Węgry, Włochy, Litwa, Luksemburg, Malta, Niderlandy, Portugalia, Rumunia, Szwecja, Słowenia i Słowacja. Projekt zaktualizowanego KPEiK przedłożony przez Belgię 30 listopada 2023 r. oraz projekty zaktualizowanych KPEiK Irlandii i Łotwy, przedłożone 8 grudnia 2023 r., uwzględniono w niniejszym komunikacie jedynie częściowo. Komisja planuje opublikować ocenę i zalecenia dla Belgii, Irlandii i Łotwy na początku 2024 r. Austria, Bułgaria i Polska nie przedłożyły jeszcze projektów swoich zaktualizowanych krajowych planów w dziedzinie energii i klimatu. W związku z tym tych sześć państw członkowskich otrzymuje dziś jedynie zalecenia oparte na prawie o klimacie, bez uszczerbku dla dalszych kroków ze strony Komisji dotyczących państw, które nie przedłożyły projektu krajowego planu w dziedzinie energii i klimatu.

³ Ibid.

Wraz z niniejszym komunikatem Komisja publikuje **indywidualne oceny i zalecenia krajowe⁴ dla 21 państw członkowskich**. Zalecenia te dotyczą brakujących elementów, które należy uwzględnić w ostatecznych wersjach KPEiK, aby pomóc państwom członkowskim w osiągnięciu najnowszych celów w zakresie klimatu i energii wynikających z pakietu „Gotowi na 55” i REPowerEU.

Zgodnie z Europejskim prawem o klimacie Komisja oceniła również, jak ambitne są wspólne działania 27 państw członkowskich i postępy poczynione przez te państwa w realizacji celu UE, jakim jest osiągnięcie neutralności klimatycznej do 2050 r., oraz oceniła wspólne postępy w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu. Przeprowadzona przez Komisję ocena spójności środków krajowych z tymi celami stanowi podstawę zaleceń skierowanych do państw członkowskich w ramach tego pakietu politycznego.

⁴ Zalecenia Komisji pozostają bez uszczerbku dla stosowania art. 107 i 108 TFUE, w szczególności w odniesieniu do obowiązku, zgodnie z którym państwa członkowskie muszą zgłaszać Komisji do zatwierdzenia środki kwalifikujące się jako pomoc państwa, chyba że są one objęte wyłączeniami grupowymi.

Ramka 1. Główne ustalenia z oceny projektów zaktualizowanych planów.

- Pomimo znacznej redukcji emisji gazów cieplarnianych w ostatnich latach szacuje się, że w 2030 r. **emisje gazów cieplarnianych** netto będą o 51 % niższe niż w 1990 r., czyli o 4 % mniej niż cel 55 % określony w prawie o klimacie. Chociaż Unia wspiera swoimi działaniami państwa członkowskie w osiągnięciu tych celów, to jednak wdrożenie wystarczających polityk i środków w dziedzinie transportu, budownictwa i odpadów rolniczych oraz zwiększenie pochłaniania dwutlenku węgla wymaga od państw członkowskich wprowadzenia środków wspomagających. Ten dodatkowy wysiłek jest konieczny do nadrobienia zaległości w osiąganiu celów określonych w rozporządzeniu w sprawie wspólnego wysiłku redukcyjnego i w rozporządzeniu LULUCF⁵.
- Do 2030 r. **udział energii odnawialnej** w zużyciu energii końcowej może osiągnąć 38,6–39,3 % na poziomie Unii. Jest to znacznie więcej niż 32 % określone w dyrektywie w sprawie odnawialnych źródeł energii, ale mniej niż wiążący cel wynoszący 42,5 %, zakładający wspólne dążenie do 45 %, wprowadzony do zmienionej dyrektywy w sprawie odnawialnych źródeł energii w 2023 r. Bardzo niewiele państw członkowskich⁶ zgłosiło wkład zgodny z wkładem krajowym oczekiwanym wobec nich na podstawie rozporządzenia w sprawie zarządzania unią energetyczną i zmienionej dyrektywy w sprawie odnawialnych źródeł energii.
- **Jeżeli chodzi o efektywność energetyczną**, w 2030 r. zużycie energii końcowej na poziomie Unii może osiągnąć poziom 814,3 Mtoe, co odpowiada redukcji o 5,8 % w porównaniu z prognoząmi na 2030 r. Wartość ta jest niższa niż poziom zużycia energii końcowej wynoszący 956 Mtoe wyznaczony w dyrektywie w sprawie efektywności energetycznej z 2018 r.; jest ona jednak wyższa niż 763 Mtoe, co odpowiada redukcji o 11,7 % w porównaniu z prognoząmi na 2030 r. zawartymi w przekształconej wersji dyrektywy w sprawie efektywności energetycznej z 2023 r. Zaledwie kilka państw członkowskich przedstawiło wystarczająco ambitne propozycje, jeżeli chodzi o zużycie energii pierwotnej lub zużycie energii końcowej lub zużycie obu tych rodzajów energii⁷.
- W ocenionych projektach planów przyjęto bardzo różne podejścia do kwestii **bezpieczeństwa energetycznego**. Import energii z Rosji do UE znacznie spadł, na przykład udział importu gazu ziemnego z Rosji w imporcie do UE spadł z około 45 % w 2021 r. do 15 % w pierwszych dziesięciu miesiącach 2023 r. Jednak tylko niektóre państwa członkowskie przedstawiły szczegółowe plany dywersyfikacji w zakresie dostępu do gazu lub niskoemisyjnych źródeł energii. Ponadto, pomimo rosnącego znaczenia elastyczności, nie uwzględniono w wystarczającym stopniu strony popytowej w sektorze energii elektrycznej i magazynowania energii.

⁵ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/842 z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie wiążących rocznych redukcji emisji gazów cieplarnianych przez państwa członkowskie od 2021 r. do 2030 r. przyczyniających się do działań na rzecz klimatu w celu wywiązania się z zobowiązań wynikających z Porozumienia paryskiego oraz zmieniające rozporządzenie (UE) nr 525/2013 oraz rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/841 z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie włączenia emisji i pochłaniania gazów cieplarnianych w wyniku działalności związanej z użytkowaniem gruntów, zmianą użytkowania gruntów i leśnictwem do ram polityki klimatyczno-energetycznej do roku 2030 i zmieniające rozporządzenie (UE) nr 525/2013 oraz decyzję nr 529/2013/UE.

⁶ Zob. sekcja 2.1.2.

⁷ Zob. sekcja 2.1.3.

Niewiele państw członkowskich określiło, w jaki sposób planuje stopniowo zmniejszyć zużycie ropy naftowej, oraz skutki tych działań dla bezpieczeństwa energetycznego i infrastruktury naftowej.

- Wszystkie państwa członkowskie zaczęły stopniowo wycofywać **paliwa kopalne** z produkcji energii, w szczególności stałe paliwa kopalne, ale tylko kilka z nich nie wykorzystuje już węgla i nie wszystkie zaplanowały, że osiągną ten cel do 2030 r. Wydaje się, że niektóre państwa członkowskie wycofują się z wcześniejszych zobowiązań podjętych w terytorialnych planach sprawiedliwej transformacji zatwierdzonych przez Komisję w 2022 r. Jeżeli chodzi o **dopłaty do paliw kopalnych**, państwa członkowskie muszą wspólnie ustalić jasny i wiarygodny harmonogram stopniowego wycofania tych dopłat.
- Większość państw członkowskich uważa zwiększanie elastyczności i odpowiedź odbioru za kluczowy element **wewnętrznego rynku energii** zapewniający szybkie zwiększanie udziału energii odnawialnej, a niektóre państwa członkowskie przedstawiły jasne cele krajowe w zakresie wspierania upowszechniania takich usług. Niemniej jednak w szeregu planów nadal nie uwzględniono jasnych celów i kompleksowych ram regulacyjnych ukierunkowanych na wzmocnienie sieci elektroenergetycznych pod kątem włączenia odnawialnych źródeł energii i innowacji technologicznych, aby zachęcić do wykorzystywania zasobów elastyczności.
- Aby rozwiązać problem **ubóstwa energetycznego**, zdecydowana większość państw członkowskich nadal musi określić jasne cele oraz metodę definiowania i oceny gospodarstw domowych znajdujących się w trudnej sytuacji. W niewystarczającym stopniu przeanalizowano również możliwości wytworzenia synergii ze strukturalną polityką energetyczną, w szczególności za pomocą środków w zakresie efektywności energetycznej i solidniejszych ram wzmacniających pozycję konsumentów w celu ograniczenia ubóstwa energetycznego.
- Biorąc pod uwagę powyższe wyzwania, Komisja ponownie położy silniejszy nacisk na badania naukowe, innowacje i konkurencyjność, w tym na przygotowywanie wykwalifikowanej siły roboczej. Komisja będzie współpracować z państwami członkowskimi w celu przygotowania krajowych planów klimatyczno-energetycznych pod kątem **reform, dzięki którym czysta energia będzie przystępna cenowo dla obywateli i gospodarstw domowych**. W planach tych należy położyć szczególny nacisk na konkurencyjność i innowacyjność w powiązaniu z uproszczeniem środowiska regulacyjnego, aby przedsiębiorstwa w UE mogły opracowywać, rozwijać i zwiększać zdolności produkcyjne w zakresie czystych technologii oraz **zabezpieczać dostawy komponentów i materiałów w całym łańcuchu wartości**, zgodnie z aktem w sprawie przemysłu neutralnego emisyjnie i aktem w sprawie surowców krytycznych.
- Chociaż większość inwestycji niezbędnych do osiągnięcia celów Unii w zakresie klimatu i energii musi pochodzić ze źródeł prywatnych, w planach nadal nie zawarto solidnej oceny potrzeb inwestycyjnych popartej konkretnymi środkami mającymi na celu przyciągnięcie **prywatnego finansowania**.
- Jeżeli chodzi o wspieranie **sprawiedliwej transformacji**, państwa członkowskie przedstawiły jedynie częściową ocenę społeczno-gospodarczego wpływu

transformacji klimatycznej i energetycznej na osoby fizyczne, gospodarstwa domowe i przedsiębiorstwa, a powiązanym politykom i środkom często nie towarzyszy żadna strategiczna wizja długoterminowa.

- Bezpieczeństwo filarów unii energetycznej wymaga również odporności na fizyczne skutki zmiany klimatu. W ostatecznych wersjach planów należy przeprowadzić lepszą analizę istotnych wrażliwości na zmianę klimatu i ryzyka związanego z klimatem, uwzględnić **cele związane z przystosowaniem się do zmiany klimatu** we wszystkich wymiarach unii energetycznej oraz powiązać je z solidnymi politykami i środkami.

2 OCENA PROJEKTÓW ZAKTUALIZOWANYCH ZINTEGROWANYCH KRAJOWYCH PLANÓW W DZIEDZINIE ENERGII I KLIMATU

2.1 Ogólnounijna ocena projektów zaktualizowanych krajowych planów w dziedzinie energii i klimatu w odniesieniu do celów i zobowiązań w zakresie energii i klimatu na 2030 r. w pięciu wymiarach unii energetycznej

2.1.1 Obniżenie emisyjności

Projekty zaktualizowanych KPEiK przyczyniają się do osiągnięcia unijnego celu redukcji emisji gazów cieplarnianych do 2030 r. o 55 %. Istnieje jednak wyraźna potrzeba, aby państwa członkowskie uzupełniły działania UE politykami wystarczającymi do pokrycia pozostałej luki. Na podstawie informacji przedstawionych w projektach zaktualizowanych KPEiK szacuje się, że w 2030 r. emisje gazów cieplarnianych netto będą o 51 % niższe niż w 1990 r.⁸, czyli o 4 % mniej niż cel 55 % określony w prawie o klimacie⁹. Przy uwzględnieniu całego wkładu użytkowania gruntów, zmiany użytkowania gruntów i leśnictwa (LULUCF) powyżej limitu wynoszącego 225 Mt ekwiwalentu CO₂, redukcje wyniosłyby -51,7 %. Według prognoz trajektoria określona w projektach zaktualizowanych KPEiK nie doprowadzi do osiągnięcia neutralności klimatycznej w 2050 r.¹⁰ Chociaż emisje gazów cieplarnianych w UE spadły od 1990 r. o 32,5 %¹¹, z analizy prognoz emisji gazów cieplarnianych w projektach zaktualizowanych KPEiK wynika, że potrzebna jest zmiana tempa. W chwili obecnej redukcja emisji w okresie do 2030 r. musi następować niemal trzykrotnie szybciej w stosunku do średniej rocznej redukcji osiągniętej w ostatnim dziesięcioleciu.

Projekty zaktualizowanych KPEiK stanowią krok we właściwym kierunku, jakim jest osiągnięcie nowych ambitniejszych celów wynikających z rozporządzenia w sprawie wspólnego wysiłku redukcyjnego (rozporządzenie ESR), ale pozostaje znaczna luka, którą będzie trzeba uwzględnić w ostatecznych wersjach KPEiK. Zgodnie z rozporządzeniem ESR emisje z transportu krajowego (z wyłączeniem

⁸ Całkowite emisje gazów cieplarnianych netto z uwzględnieniem LULUCF i z wyłączeniem transportu międzynarodowego.

⁹ Zob. załącznik do niniejszego komunikatu. Bardziej ambitną ogólnounijną redukcję na poziomie 52 % (z uwzględnieniem limitu dotyczącego LULUCF) można by obliczyć, biorąc pod uwagę prognozę „z dodatkowymi środkami” przedstawioną w NECPR dotyczącym Niemiec i Irlandii. Bez uwzględnienia limitu dotyczącego LULUCF redukcja wynosi 52,6 %.

¹⁰ W sprawozdaniu z postępu prac na temat działań UE w dziedzinie klimatu za 2023 r. oszacowano, że państwa członkowskie UE nadal muszą wprowadzić kolejne środki łagodzące, aby osiągnąć neutralność klimatyczną do 2050 r., redukując około 1 600 mln ton ekwiwalentu CO₂ (lub 34 punkty procentowe). Dane przedstawione w KPEiK są zgodne z tym ustaleniem.

¹¹ Z uwzględnieniem LULUCF i z wyłączeniem transportu międzynarodowego.

lotnictwa), budynków, rolnictwa, małych gałęzi przemysłu i odpadów należy zredukować o 40 % do 2030 r. w porównaniu z poziomem w 2005 r. Z zestawienia dostępnych prognoz wynika, że w 2030 r. spadek emisji byłyby wyniósłby 33,8 % (w porównaniu z poziomami z 2005 r.), czyli 6,2 punktu procentowego mniej od celu UE¹². Jedynie Chorwacja, Grecja, Węgry, Luksemburg, Portugalia, Słowenia, Hiszpania i Szwecja zakładają, że osiągną krajowy cel określony w rozporządzeniu ESR na 2030 r., bez uwzględnienia możliwości w zakresie elastyczności, z których mogłyby skorzystać w ramach rozporządzenia ESR¹³. Jednocześnie tylko kilka państw członkowskich uwzględnia w swoich planach i scenariuszach prognostycznych nowy system handlu uprawnieniami do emisji (ETS2) (Cypr, Czechy, Estonia, Francja, Węgry, Litwa, Rumunia). ETS2, którego zakres obejmuje w szczególności paliwa spalane w sektorze budowlanym i sektorze transportu drogowego, stworzy dodatkową zachętę do osiągnięcia celów rozporządzenia ESR.

Większość projektów zaktualizowanych KPEiK nie zawiera wystarczająco ambitnych celów i działań w zakresie gruntów. Bardzo niewiele państw członkowskich określiło konkretną drogę do osiągnięcia swoich krajowych celów pochłaniania netto¹⁴ lub wystarczające działania, aby pomóc rolnikom, leśnikom i innym zainteresowanym stronom w tworzeniu zrównoważonych modeli biznesowych zgodnych z tymi celami. Z zestawienia prognoz dotyczących LULUCF wynika, że nawet po uwzględnieniu całkowitego pochłaniania netto pozostałaby luka wynosząca około od -40 do -50 Mt ekwiwalentu CO₂ w porównaniu z celem na 2030 r. wynoszącym -310 Mt ekwiwalentu CO₂¹⁵. Szczególne obawy nadal budzi sytuacja w Czechach, Estonii, Finlandii i Francji, gdzie ogólna tendencja spadkowa pochłaniania netto do 2025 r. może utrudnić osiągnięcie celów na 2030 r., zarówno na poziomie krajowym, jak i unijnym. Natomiast w innych planach przyjęto odpowiednio ambitne podejście, jeżeli chodzi o ilościowe określenie wpływu różnych polityk i środków na łagodzenie zmiany klimatu (Litwa) oraz wartościowych polityk, takich jak cele dotyczące ponownego nawadniania lub odbudowy torfowisk (Dania, Hiszpania, Niemcy). Prawie wszystkie państwa członkowskie muszą usprawnić monitorowanie, sprawozdawczość i weryfikację, aby zmienione przepisy były solidne i przyczyniały się do lepszej integracji polityki. Ponadto bioróżnorodność, odbudowa zasobów przyrodniczych i rozwiązania oparte na przyrodzie powinny być lepiej zintegrowane z planami, aby zwiększyć pochłanianie dwutlenku węgla i ogólną odporność. W przeciwdziałaniu tej tendencji pomoże również skuteczne wdrożenie rozporządzenia UE w sprawie produktów niepowodujących wylesiania¹⁶.

Brak redukcji emisji w sektorze transportu wymaga podjęcia dalszych ukierunkowanych działań. Tylko w kilku planach zawarto ogólny cel dotyczący emisji gazów cieplarnianych w sektorze transportu (Estonia, Niemcy, Szwecja). Mimo to większość państw członkowskich uwzględniła szeroki zakres różnych środków,

¹² Ogólnounijną redukcja o 33,8 % na podstawie rozporządzenia ESR wynika z prognoz przedstawionych w projektach zaktualizowanych KPEiK. Luki uzupełniono najnowszymi prognozami zgłoszonymi w marcu 2023 r. w na potrzeby NECPR. Bardziej ambitną ogólnounijną redukcję na poziomie 35,4 % można by obliczyć, biorąc pod uwagę prognozę „z dodatkowymi środkami” przedstawioną w NECPR dotyczącą Niemiec i Irlandii i zakładając, że urzeczywistni się najbardziej ambitna prognoza „z dodatkowymi środkami” z zakresu przedstawionego w projekcie włoskiego KPEiK.

¹³ Zob. załącznik do niniejszego komunikatu.

¹⁴ Rozporządzenie (UE) 2023/839.

¹⁵ Zob. załącznik do niniejszego komunikatu.

¹⁶ Rozporządzenie (UE) 2023/1115 w sprawie udostępniania na rynku unijnym i wywozu z Unii niektórych towarów i produktów związanych z wylesianiem i degradacją lasów oraz uchylenia rozporządzenia (UE) nr 995/2010.

począwszy od elektryfikacji transportu i wprowadzenia bezemisyjnej infrastruktury drogowej, kolejowej, portowej i lotniskowej, a także środków wspierających przesunięcia międzygałęziowe, w tym na transport publiczny i „miękką” mobilność. Dzięki ograniczeniu emisji spalin środki te przyniosą również bezpośrednie korzyści w formie poprawy jakości powietrza. Wszystkie państwa członkowskie uwzględniły środki dotyczące upowszechnienia **elektromobilności**, a niektóre (np. Hiszpania i Niemcy) również specjalne wartości docelowe dotyczące pojazdów elektrycznych do 2030 r. Niektóre państwa członkowskie (np. Włochy, Francja, Niemcy) nadal jednak stosują systemy wsparcia na rzecz pojazdów napędzanych paliwami kopalnymi. Ponadto w kilku planach nie uwzględniono konkretnych środków wspierających produkcję i wprowadzanie zrównoważonych paliw lotniczych (SAF) na potrzeby wykonania rozporządzenia ReFuelEU Aviation¹⁷. Również rozdziały REPowerEU państw członkowskich w krajowych planach odbudowy i zwiększania odporności sprzyjają zrównoważonej mobilności i ostateczne wersje KPEiK powinny być spójne z takimi inwestycjami i reformami.

Jeżeli chodzi o działania dotyczące emisji innych niż emisje CO₂, które stanowią 30 % emisji ESR w 2021 r.¹⁸, wysiłki przewidziane w projektach KPEiK mają zróżnicowaną skalę. Plany Chorwacji, Danii, Francji, Niemiec, Litwy i Niemców obejmują stosunkowo pełny zakres źródeł emisji innych niż emisje CO₂. Litwa określiła jasne cele w zakresie emisji innych niż emisje CO₂ również w odniesieniu do gospodarowania odpadami i emisji z rolnictwa. Jednak inne kraje, takie jak Estonia, Węgry, Słowenia i Rumunia, wymagają dodatkowych działań w celu ograniczenia emisji innych niż emisje CO₂.

Chociaż z planów krajowych wylania się bardziej zróżnicowany obraz, na szczeblu UE ogólne emisje z rolnictwa utrzymują się na stabilnym poziomie. Chociaż w planach zawarto kompleksowy zestaw polityk i środków, a w kilku przypadkach również konkretne cele w zakresie redukcji emisji z rolnictwa, z prognoz wynika, że emisje zmniejszają się bardzo powoli, również po uwzględnieniu stabilnej tendencji w ostatnim dziesięcioleciu. Sytuacja ta wymaga wprowadzenia dodatkowych środków, aby zająć się problemem emisji z rolnictwa i określić ilościowo ich spodziewany wpływ. Podczas finalizacji KPEiK państwa członkowskie powinny lepiej opisać synergie z krajowymi planami strategicznymi wspólnej polityki rolnej i objaśnić stosowane przez siebie zintegrowane krajowe podejście do zwiększenia tych wysiłków.

Szersza analiza korzyści płynących z polityki ochrony środowiska może wzbogacić ostateczne wersje KPEiK, w szczególności w zakresie zanieczyszczenia powietrza, wody i gospodarki o obiegu zamkniętym. Ponad połowa projektów planów nie zawiera wymaganych informacji na temat wpływu polityki na prognozowane emisje najważniejszych zanieczyszczeń powietrza regulowanych dyrektywą w sprawie zobowiązań w zakresie redukcji krajowych emisji¹⁹ ani na temat dostosowania krajowego programu ograniczania zanieczyszczenia powietrza do programów dotyczących energii i klimatu. W przypadku większości planów dobrym rozwiązaniem byłoby również uwzględnienie zasad i praktyk polityki wodnej i polityki gospodarki o obiegu zamkniętym ze względu na ich potencjał w zakresie ograniczenia emisji gazów cieplarnianych i wspierania autonomii strategicznej oraz przystosowania się do zmiany klimatu. Aby skuteczniej zapobiegać emisjom gazów cieplarnianych i je zmniejszać, w planach należy

¹⁷ Rozporządzenie (UE) 2023/2405.

¹⁸ Obejmuje to emisje metanu, podtlenku azotu, fluorowanych gazów cieplarnianych.

¹⁹ Dyrektywa 2016/2284.

uwzględnić również inne praktyki dotyczące gospodarki o obiegu zamkniętym niż gospodarowanie odpadami, w tym ekoprojekt i modele biznesowe o obiegu zamkniętym.

Chociaż w planach widać pewne dążenie do wspierania konkurencyjności przemysłu w całym procesie dekarbonizacji, państwa członkowskie nie wykorzystują w pełni ram KPEiK do opracowania kompleksowej i zintegrowanej strategii. W około połowie planów zawarto jednak przynajmniej zarys takiej strategii. Większość państw członkowskich uwzględniła środki na rzecz wdrożenia **wodoru** oraz zwiększenia efektywności energetycznej energochłonnych gałęzi przemysłu, w niektórych przypadkach powiązane z ich planami odbudowy i zwiększania odporności (RRP).

Wychwytywanie i składowanie dwutlenku węgla (CCS) naturalnie przyczyni się do osiągnięcia neutralności klimatycznej, zwłaszcza w odniesieniu do emisji z procesów przemysłowych, w których trudno jest te emisje ograniczyć, w sytuacjach, w których może to zwiększyć konkurencyjność przemysłu. Osiem państw członkowskich przedstawiło prognozy dotyczące ilości CO₂, która ma zostać wychwycona (Belgia, Czechy, Dania, Francja, Grecja, Włochy, Litwa i Niemcy), obejmujące okres już od 2025 r. (łącznie 15,2 Mt CO₂ rocznie). Łącznie państwa członkowskie planują wychwytywać 34,1 Mt CO₂ rocznie do 2030 r., z czego 5,1 Mt CO₂ ze źródeł biogenicznych. Dla porównania w przypadku zatłaczania CO₂ ogólna zdolność oszacowana przez państwa członkowskie wyniosła 39,3 Mt rocznie w 2030 r. W kilku zaktualizowanych planach dostrzeżono potrzebę rozbudowy sieci rurociągów CO₂.

28. Konferencja Stron²⁰, opierająca się na pakcie klimatycznym z Glasgow²¹, stanowiła silny impuls do odejścia od paliw kopalnych, stopniowego znoszenia dopłat do paliw kopalnych oraz potwierdziła zobowiązanie do potrojenia mocy wytwórczych energii odnawialnej na całym świecie i podwojenia do 2030 r. średniego rocznego wskaźnika poprawy efektywności energetycznej na świecie. W projektach zaktualizowanych KPEiK potwierdzono, że wszystkie państwa członkowskie zaczęły stopniowo odchodzić od wykorzystywania stałych paliw kopalnych, w szczególności do produkcji energii. Niektóre państwa członkowskie już w ogóle nie wykorzystują węgla, a kilka z nich zobowiązało się do stopniowego odejścia od węgla do 2030 r. Niektóre państwa członkowskie (takie jak Chorwacja, Niemcy i Rumunia) planują jednak wykorzystywać stałe paliwa kopalne przez długi okres po 2030 r.

Dopłaty do paliw kopalnych pozostają główną przeszkodą w przejściu na czystą energię i zmniejszają zdolność UE do realizacji jej celów klimatycznych. Podobnie jak inne dotacje o skutkach szkodliwych dla środowiska są one sprzeczne z zasadą „zanieczyszczający płaci” i zakłócają mechanizmy rynkowe. Z analizy Komisji wynika, że państwa członkowskie muszą wspólnie wyjaśnić, jak zamierzają stopniowo znieść dopłaty do paliw kopalnych, oraz ustalić jasny i wiarygodny harmonogram szybkiego zniesienia tych dopłat, przy jednoczesnym przyjęciu środków pomocniczych niezbędnych do ochrony gospodarstw domowych znajdujących się w trudnej sytuacji i utrzymania konkurencyjności.

W ostatecznych wersjach planów należy przeprowadzić lepszą analizę istotnych wrażliwości na zmianę klimatu i ryzyka związanego z klimatem i uwzględnić cele związane z przystosowaniem się do zmiany klimatu we wszystkich wymiarach unii energetycznej oraz powiązać je z solidnymi politykami i środkami. Jedynie Finlandia, Luksemburg i Hiszpania przeanalizowały najistotniejsze wrażliwości na zmianę klimatu

²⁰ <https://unfccc.int/news/cop28-agreement-signals-beginning-of-the-end-of-the-fossil-fuel-era>

²¹ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cop26_auv_2f_cover_decision.pdf

i ryzyko związane z klimatem oraz zaproponowały polityki i środki w tym zakresie. Ponadto jedynie Grecja, Luksemburg i Hiszpania odpowiednio przedstawiły związek między celami unii energetycznej a przystosowaniem się do zmiany klimatu. Jedynie pięć państw członkowskich (Finlandia, Francja, Grecja, Luksemburg i Portugalia) przedstawiło polityki i środki w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu wystarczające do osiągnięcia krajowych celów strategicznych. Większość państw członkowskich nie określiła wystarczająco szczegółowo swoich polityk i środków związanych z gospodarką wodną oraz wpływem sezonowego niedoboru wody, ciepła, susz lub zdarzeń pogodowych na produkcję energii i zakłócenia.

W ostatecznych wersjach planów należy położyć większy nacisk na elementy dotyczące zmniejszania ryzyka związanego z klęskami żywiołowymi. Większość państw członkowskich przedstawiła pewne informacje na temat powiązań między KPEiK, a ich ramami zarządzania ryzykiem związanym z klęskami żywiołowymi, na przykład informacje dotyczące planów gotowości na wypadek zagrożeń w sektorze energii elektrycznej, uwzględnienia ryzyka w cyberprzestrzeni oraz uwzględnienia ryzyka dotyczącego bezpieczeństwa dostaw. Cypr, Estonia, Słowacja i Niderlandy nie uwzględniły tego aspektu.

2.1.2 Energia odnawialna

Unia posiada wszystko, czego potrzebuje, aby mogła konkurować na arenie międzynarodowej i już teraz pełni wiodącą rolę w globalnych działaniach na rzecz wdrożenia energii odnawialnej. Obecnie Unia zobowiązała się do zwiększenia swojego ogólnego celu w zakresie energii odnawialnej do co najmniej 42,5 % w 2030 r., a w miarę możliwości do 45 %.

Poziom ambicji wyznaczony przez państwa członkowskie²² odpowiada udziałowi energii odnawialnej (OZE) na poziomie od 38,6 % do 39,3 % na szczeblu Unii w 2030 r. Odsetek ten jest znacznie wyższy niż udział na poziomie 32 % wyznaczony w zmienionej dyrektywie w sprawie energii odnawialnej²³; jest on jednak niższy niż wiążący udział wynoszący 42,5 % przewidziany w zmienionej dyrektywie w sprawie energii odnawialnej²⁴. Starania niektórych państw członkowskich, które wykraczają poza podejmowanie działań uznawanych za konieczne, nie są wystarczające do zrównoważenia wkładu tych państw, które nie przedstawiły jeszcze planów lub które nie zrealizowały wymaganego poziomu ambicji. Prowadzi to do powstania luki dotyczącej ambicji dla UE-27, co oznacza, że **państwa członkowskie muszą zwiększyć poziom wkładu w swoich ostatecznych zaktualizowanych KPEiK, aby wspólnie zrealizować wiążący unijny cel dotyczący energii odnawialnej na 2030 r.**

Wysokość wkładu państw członkowskich na rzecz realizacji unijnego celu dotyczącego OZE ustalona na podstawie przekazanych danych oraz udział OZE obliczony zgodnie ze wzorem przedstawionym w załączniku II do rozporządzenia

²² Zob. załącznik do niniejszego komunikatu.

²³ Dyrektywa (UE) 2018/2001 w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych, przed zmianami wprowadzonymi dyrektywą (UE) 2023/2413.

²⁴ Dyrektywa (UE) 2018/2001 w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych, zmieniona dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/2413 z dnia 18 października 2023 r. zmieniającą dyrektywę (UE) 2018/2001, rozporządzenie (UE) 2018/1999 i dyrektywę 98/70/WE w odniesieniu do promowania energii ze źródeł odnawialnych oraz uchylającą dyrektywę Rady (UE) 2015/652.

w sprawie zarządzania unią energetyczną²⁵ znacznie się od siebie różnią. Tylko siedem państw członkowskich (Dania, Hiszpania, Estonia, Grecja, Włochy, Litwa i Luksemburg) zgłosiło wkład odpowiadający oczekiwanemu wkładowi krajowemu lub przekraczający ten wkład.

Prawie wszystkie państwa członkowskie wskazały trajektorie technologii energii odnawialnej do 2030 r., a w niektórych przypadkach również do 2040 r. i 2050 r. – wiele z nich kładzie silny nacisk na zwiększanie stopnia upowszechnienia produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych, w szczególności jeżeli chodzi o energię wiatrową i słoneczną. Na przykład Litwa i Estonia przewidują osiągnięcie udziału energii ze źródeł odnawialnych w swoim sektorze energii elektrycznej na poziomie 100 % w 2030 r., natomiast Dania spodziewa się wręcz, że uda jej się przekroczyć ten pułap, osiągając poziom 117 %. Wiele państw członkowskich zdaje sobie sprawę ze znaczenia **energii słonecznej** i dysponuje planami służącymi propagowaniu zwiększania stopnia wykorzystania tej energii przede wszystkim w sektorze gospodarstw domowych poprzez stosowanie zachęt i wprowadzanie uproszczonych procedur udzielania pozwoleń. Działania te w istotny sposób przyczyniają się do realizacji celów wyznaczonych w strategii UE na rzecz energii słonecznej²⁶. Jedynie Portugalia wyznaczyła orientacyjny cel w zakresie rozwoju energii oceanicznej wynoszący 0,2 GW, aby **wnieść wkład w realizację celu w zakresie udziału energii oceanicznej na poziomie 1 GW do 2030 r.**²⁷ Państwa członkowskie zachęca się do uwzględniania w swoich KPEiK brakujących trajektorii za pośrednictwem planów i ukierunkowanych mocy zainstalowanych sprzyjających wdrażaniu technologii energii odnawialnej na przestrzeni kolejnych 10 lat, z perspektywą do 2040 r. Ma to szczególnie istotne znaczenie w przypadku energii wiatrowej w kontekście celów wyznaczonych w planie działania na rzecz energii wiatrowej²⁸.

Państwa członkowskie opisują polityki i środki w swoich projektach zaktualizowanych KPEiK z różnym poziomem szczegółowości. Usunięcie barier utrudniających zawieranie **umów zakupu energii elektrycznej (PPA)** ma kluczowe znaczenie dla zapewnienia wdrażania energii odnawialnej na zasadach rynkowych. Na przykład Estonia i Hiszpania zamierzają wspierać inwestycje prywatne we wdrażanie energii odnawialnej za pośrednictwem tego rodzaju umów.

Jeżeli chodzi o usprawnianie procedur udzielania zezwoleń dotyczących odnawialnych źródeł energii, szereg państw członkowskich uwzględniło środki służące uproszczeniu procedur udzielania zezwoleń poprzez ustanowienie cyfrowego pojedynczego punktu kontaktowego (np. Cypr), łączenie poszczególnych zezwoleń w jedno zezwolenie (np. Niderlandy) oraz zwiększenie ilości zasobów przydzielanych organom wydającym zezwolenia (np. Finlandia). **Niektóre państwa członkowskie opracowały ponadto kompleksowe projekty planów wspierających proces wyznaczania obszarów przyspieszonego rozwoju energii ze źródeł odnawialnych** (np. Estonia, Chorwacja, Włochy i Portugalia). Kilka państw członkowskich przekazało również informacje na temat mapowania pod kątem konkretnych technologii (np. energia wiatrowa w Szwecji).

²⁵ Zob. załącznik do niniejszego komunikatu.

²⁶ COM(2022) 221 final.

²⁷ Komisja Europejska, komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów – „Osiągnięcie ambitnych unijnych celów w zakresie energii z morskich źródeł odnawialnych”, COM(2023) 668 final, 24 października 2023 r.

²⁸ COM(2023) 669 final.

W około połowie projektów planów przewidziano cele lub prognozy²⁹ dotyczące wzrostu udziału OZE w **sektorze ogrzewania i chłodzenia, które są wyraźnie zgodne z wymogiem w zakresie wiążącego wzrostu**³⁰. Co więcej, w zaledwie sześciu planach przewidziano odpowiednie cele dotyczące systemów ciepłowniczych i chłodniczych, w sześciu wyznaczono cel dotyczący **budynków**, a w zaledwie pięciu ustanowiono cel w zakresie udziału energii odnawialnej w **przemśle**. W kilku planach zwraca się uwagę na **pompy ciepła** jako najważniejsze urządzenia przyczyniające się do zwiększania udziału odnawialnych źródeł energii w sektorze ogrzewania i chłodzenia, przy czym należy przedstawić więcej informacji na temat możliwości zintegrowania sieci energii elektrycznej z sieciami ogrzewania i chłodzenia. O źródłach energii **geotermalnej** wspomina się w różnych sekcjach kilku projektów planów, w szczególności w kontekście sektora ogrzewania i chłodzenia (dotyczy to m.in. Francji, Niemiec, Węgier i Słowacji), przy czym w projektach tych nie zawarto wystarczająco szczegółowych informacji na temat środków służących ich wdrażaniu.

Większość państw członkowskich uwzględniła trajektorie udziału energii odnawialnej w sektorze transportu, podczas gdy zaledwie kilka z nich (np. Czechy, Francja) przekazało informacje na temat trajektorii działań w zakresie redukcji intensywności emisji gazów cieplarnianych w sektorze transportu. Bardzo nieliczne państwa członkowskie (np. Włochy) dostosowały swoje plany do nowych celów wyznaczonych w zmienionej dyrektywie w sprawie odnawialnych źródeł energii oraz do zmian w strukturze docelowej.

Co więcej, w dalszym ciągu odnotowuje się duży niewykorzystany potencjał w zakresie dalszego wspierania działań służących zwiększaniu zdolności elektrolizy na potrzeby produkcji wodoru odnawialnego³¹ i powiązanych produktów w sektorach popytu, m.in. za pośrednictwem partnerstw międzynarodowych na rzecz importu wodoru zgodnie z celami planu REPowerEU. Szereg państw członkowskich zaplanowało jednak podjęcie dalszych działań w tym obszarze. Na przykład Niemcy zawarły już porozumienie z Norwegią, aby zagwarantować możliwość importowania wodoru odnawialnego w perspektywie długoterminowej. Dania, Niemcy, Niderlandy, Hiszpania i Portugalia same zamierzają stworzyć zdolność elektrolizy na poziomie od 38 do 40 GW na potrzeby propagowania wodoru odnawialnego.

Większość państw członkowskich nie wspomina wprost o krajowych środkach zapewniających zrównoważony charakter bioenergii opracowanych w oparciu o kryteria zrównoważonego rozwoju przewidziane w przekształconej dyrektywie w sprawie energii odnawialnej. Prognozy zawarte w większości projektów planów obejmują **podaż biomasy służącą zaspokojeniu popytu** w poszczególnych sektorach do 2030 r. lub nawet do 2040 r., a także podaż biomasy w podziale na surowce i źródło pochodzenia. Bardzo niewiele państw członkowskich odniosło się jednak do zasady wykorzystania kaskadowego. W większości projektów zaktualizowanych KPEiK nie

²⁹ Nie przedstawiono również przejrzystych informacji na temat tego, czy i w jakim stopniu planuje się wykorzystywać ciepło odpadowe i chłód odpadowy do osiągnięcia tych celów, ani informacji dotyczących roli energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w rozliczeniach.

³⁰ Wymóg zwiększania udziału energii odnawialnej średnio o co najmniej 0,8 punktu procentowego w ujęciu rocznym w latach 2021–2025 oraz średnio o co najmniej 1,1 punktu procentowego w ujęciu rocznym w latach 2026–2030 zgodnie z art. 23 zmienionej dyrektywy w sprawie odnawialnych źródeł energii.

³¹ Większość projektów zaktualizowanych KPEiK nie zawierała również żadnych informacji na temat wdrażania zdolności produkcji wodoru i powiązanych scenariuszy przystosowania się do zmiany klimatu, w szczególności jeżeli chodzi o dostępność wody.

uwzględniono krajowej **podaż biomasę leśną** na potrzeby produkcji energii w latach 2021–2030 ani nie przedstawiono prognoz dotyczących wykorzystania biomasy leśnej do produkcji energii zgodnie ze zmienionym rozporządzeniem LULUCF, w szczególności w latach 2026–2030. Choć prawie **wszystkie państwa członkowskie wspominają o biometanie**, tylko mniej niż połowa z nich sformułowała krajowe cele w zakresie biometanu na 2030 r. w ujęciu ilościowym – łącznie cele te przekładają się zaledwie na około 15 miliardów metrów sześciennych³². Francja dysponuje najszybciej rozwijającym się rynkiem biometanu, na potrzeby którego ustanowiła dobrze zrównoważone ramy rozwoju biometanu. Zarówno Włochy, jak i Dania zgłosiły ilości biometanu odpowiadające łącznie ponad jednej trzeciej całkowitej produkcji unijnej, co pozwala dodatkowo ograniczyć import gazu ziemnego do 2030 r.

2.1.3 *Efektywność energetyczna*

W ramach pakietu „Gotowi na 55” i planu REPowerEU Unia wyznaczyła cel polegający na zmniejszeniu zużycia energii o 11,7 % do 2030 r. w porównaniu z prognozami przedstawionymi w unijnym scenariuszu odniesienia 2020, zgodnie z niedawno przyjętą dyrektywą w sprawie efektywności energetycznej (wersja przekształcona)³³. W świetle tego nowego poziomu ambicji zużycie energii w UE w 2021 r. było o 31,9 % wyższe niż orientacyjny cel w zakresie zużycia energii pierwotnej na 2030 r. i o 26,9 % wyższe niż wiążący cel w zakresie zużycia energii końcowej na 2030 r.

Choć większość państw członkowskich zgłosiła wkłady krajowe na rzecz realizacji unijnych celów w zakresie efektywności energetycznej na 2030 r. w projektach zaktualizowanych KPEiK, zaledwie garstka z nich zaproponowała wystarczający poziom ambicji, jeżeli chodzi o zużycie energii pierwotnej (tj. Niemcy i Niderlandy), zużycie energii końcowej (np. Estonia i Rumunia) albo obydwa te elementy (tj. Czechy, Francja, Włochy, Litwa) zgodnie z przekształconą dyrektywą w sprawie efektywności energetycznej.

Na podstawie wkładów krajowych zgłoszonych przez państwa członkowskie³⁴ przewiduje się, że w 2030 r. UE osiągnie poziom zużycia energii końcowej wynoszący 814,3 Mtoe – wartość ta jest niższa niż poziom zużycia energii końcowej wynoszący 956 Mtoe wyznaczony w dyrektywie w sprawie efektywności energetycznej z 2018 r.³⁵, ale wyższa niż poziom 763 Mtoe wyznaczony w przekształconej dyrektywie w sprawie efektywności energetycznej. **Odpowiada to redukcji na poziomie 5,8 % w porównaniu z prognozami na 2030 r., która jest znacznie niższa od poziomu redukcji wynoszącego 11,7 % wyznaczonego w przekształconej dyrektywie w sprawie efektywności energetycznej.** Spadek ten stanowi przede wszystkim rezultat starań państw członkowskich, które zobowiązały się do dalszego ograniczania zużycia energii do 2030 r. Starania te są jednak niewystarczające do zrównoważenia wkładu tych państw członkowskich, które nie zrealizowały wyznaczonego poziomu ambicji lub które nie

³² Format zgłaszanych danych liczbowych dotyczących biometanu był niespójny i nieujednolicony, co uniemożliwia ich należyte zagregowanie.

³³ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/1791 z dnia 13 września 2023 r. w sprawie efektywności energetycznej oraz zmieniająca rozporządzenie (UE) 2023/955 (wersja przekształcona), Dz.U. L 231 z 20.9.2023, s. 1.

³⁴ Zob. załącznik do niniejszego komunikatu.

³⁵ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/2002 z dnia 11 grudnia 2018 r. zmieniająca dyrektywę 2012/27/UE w sprawie efektywności energetycznej.

uwzględniły informacji na temat krajowych wkładów na rzecz efektywności energetycznej w projekcie zaktualizowanego KPEiK.

Wyniki wstępnej zbiorczej oceny świadczą o występowaniu znacznych rozbieżności w dążeniu do realizacji unijnych celów w zakresie efektywności energetycznej na 2030 r., zarówno jeżeli chodzi o zużycie energii pierwotnej, jak i jeżeli chodzi o zużycie energii końcowej. W przypadku zużycia energii pierwotnej rozbieżność ta wynosi 75 Mtoe względem unijnego orientacyjnego celu na 2030 r. W przypadku zużycia energii końcowej rozbieżność ta wynosi 53,1 Mtoe względem unijnego wiążącego celu na 2030 r.

W ostatecznych zaktualizowanych KPEiK trzeba będzie uwzględnić ambitniejsze wkłady w zakresie efektywności energetycznej na 2030 r. i wyznaczyć wyraźne trajektorie ograniczania zużycia energii. Państwa członkowskie muszą również lepiej określić ogólne krajowe ramy polityki leżące u podstaw wkładów krajowych, aby zapewnić możliwość opracowania wiarygodnego planu dążenia do osiągnięcia zaproponowanego przez UE poziomu ambicji. Dotyczy to w szczególności **wywiązywania się z obowiązku oszczędności energii** – w tym kontekście należy wziąć również pod uwagę zmienioną wielkość skumulowanych oszczędności końcowego zużycia energii, które mają zostać osiągnięte do 2030 r., oraz odgrywanie wzorcowej roli przez sektor publiczny przejawiającej się udzielaniem przez wszystkie organy publiczne szczegółowych informacji na temat planowanych działań w zakresie ograniczania zużycia energii i renowacji budynków użyteczności publicznej.

Strategia Unii w zakresie efektywności energetycznej opiera się na **zasadzie „efektywność energetyczna przede wszystkim”**³⁶, zgodnie z którą efektywność energetyczna stanowi najważniejszy priorytet we wszystkich procesach kształtowania polityki. Należy zagwarantować, aby ostateczne zaktualizowane KPEiK wyraźniej opisywały, w jaki sposób państwa członkowskie zamierzają realizować tę zasadę. Zasada „efektywność energetyczna przede wszystkim” znalazła odzwierciedlenie w szeregu obszarów polityki opisanych w projekcie zaktualizowanego KPEiK Cypru, podczas gdy Grecja, Hiszpania, Litwa, Luksemburg i Rumunia uwzględniły tę zasadę przynajmniej w części obszarów polityki opisanych w ich projektach zaktualizowanych KPEiK. Jednocześnie kilka projektów planów nie zawiera żadnej wzmianki o tej zasadzie.

Jeżeli chodzi o sektor budynków, w unijnym planie w zakresie celów klimatycznych i w pakiecie „Gotowi na 55” przedstawiono wizję osiągnięcia bezemisyjnych zasobów budowlanych do 2050 r.³⁷ Obecny cykl aktualizacji KPEiK jest dla państw członkowskich **okazją do zaktualizowania swoich długoterminowych strategii renowacji z 2020 r.**³⁸ Zaktualizowany poziom ambicji powinien obejmować wyznaczenie pośrednich kamieni milowych na 2030 r. i 2040 r. oraz opracowanie wskaźników takich jak wskaźnik ogólnego zużycia energii w sektorze budynków, wskaźnik dotyczący emisji gazów

³⁶ Art. 3 ust. 3 lit. d) rozporządzenia (UE) 2018/1999 w sprawie zarządzania unią energetyczną i działaniami w dziedzinie klimatu oraz art. 3 dyrektywy (UE) 2023/1791 („przekształcona dyrektywa w sprawie efektywności energetycznej”).

³⁷ W 2022 r. budynki odpowiadały za ponad 23 % emisji gazów cieplarnianych w sektorach objętych rozporządzeniem ESR (źródło: EES). Osiągnięcie wartości docelowych przewidzianych w rozporządzeniu ESR i wniesienie wkładu w dążenie do neutralności klimatycznej wiąże się z koniecznością podjęcia znacznych wysiłków renowacyjnych.

³⁸ Por. sprawozdanie JRC dotyczące oceny LTRS na 2020 r. (<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC128067>) i dokument SWD(2022) 375 zawierający wyniki analizy krajowych długoterminowych strategii renowacji na 2020 r. wszystkich państw UE (<https://energy.ec.europa.eu/system/files/2022-12/SWD-Analysis-of-2020-LTRS.PDF>).

cieplarnianych oraz wskaźniki renowacji. U podstaw tego poziomu ambicji powinny leżeć odpowiednie polityki, środki i wsparcie finansowe należycie uwzględniające zdolności sektora i najważniejsze wyzwania, z którymi się on boryka.

Jak dotąd, tylko Cypr, Grecja, Luksemburg i Niemcy zaktualizowały poziom ambicji swoich długoterminowych strategii renowacji. Wymienione państwa w spójny i systematyczny sposób uwzględniły również przekształconą dyrektywę w sprawie efektywności energetycznej, zmienioną dyrektywę w sprawie energii odnawialnej i planowaną dyrektywę w sprawie charakterystyki energetycznej budynków. Niemcy zwiększyły poziom swojej ambicji określony w kamieniach milowych dotyczących obniżania emisyjności budynków na 2030 r. i 2050 r. Luksemburg i Grecja przedstawiły zmienione poziomy ambicji w kwestii oszczędności energii, natomiast Cypr zgłosił nowe i zaktualizowane środki. Większość państw członkowskich odniosła się jednak wyłącznie do najważniejszych aspektów długoterminowych strategii renowacji na 2020 r. Dlatego też w swoich ostatecznych zaktualizowanych KPEiK państwa członkowskie muszą precyzyjniej opisać polityki i środki związane z budynkami oraz sporządzić dokładniejsze szacunki ilościowe powiązane z tymi politykami i środkami, jeżeli chodzi o finansowanie, koszty oraz wpływ na oszczędność energii i ograniczanie emisji.

2.1.4 Bezpieczeństwo energetyczne

Wydarzenia ostatnich dwóch lat w szczególności sposób uwypukliły znaczenie planowania strategicznego na potrzeby wymiaru bezpieczeństwa energetycznego unii energetycznej. W ocenionych projektach planów przyjęto bardzo różne podejścia do kwestii bezpieczeństwa energetycznego, co utrudnia przeprowadzenie kompleksowej analizy w tym zakresie na szczeblu UE. Na ostateczne zaktualizowane KPEiK korzystny wpływ wywarłoby korzystanie z większej liczby zharmonizowanych wskaźników, na co zwrócono również uwagę w wytycznych opublikowanych przez Komisję w grudniu 2022 r.³⁹

W 2021 r. gaz ziemny w dalszym ciągu stanowił 24 % unijnego koszyka energii pierwotnej⁴⁰. Rosja była głównym dostawcą gazu do UE, który w 2021 r. odpowiadał za około 45 % importu tego surowca do UE. Po rozpoczęciu przez Rosję wojny napastniczej na Ukrainę import gazu z Rosji w pierwszych dziesięciu miesiącach 2023 r. stanowił 15 % lub 32 miliardy metrów sześciennych całego importu gazu do UE⁴¹. Zgodnie z informacjami przedstawionymi w projektach zaktualizowanych planów produkcja gazu na szczeblu krajowym ma zwiększyć się w Chorwacji, Włoszech i Słowacji. Wymienione państwa, a także Rumunia, planują również zwiększenie zdolności w zakresie podziemnego magazynowania gazu lub gazowych połączeń międzysystemowych, co zwiększy bezpieczeństwo dostaw gazu w UE.

Tylko niektóre państwa członkowskie zawarły w swoich planach wystarczająco szczegółowe informacje, aby zapewnić zdywersyfikowany portfel dostawców gazu

³⁹ M.in. wskaźniki odnoszące się do celów i prognoz dotyczących uzależnienia od importu energii z państw trzecich, zużycia i produkcji ropy naftowej i gazu, zapotrzebowania na energię elektryczną, zdolności w zakresie magazynowania gazu i energii, spełnienia kryterium N-1, oczekiwanej ilości niedostarczonej energii oraz oczekiwanego czasu braku dostaw energii elektrycznej.

⁴⁰ Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Energii, EU energy in figures – Statistical pocketbook 2023, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2023 r., <https://op.europa.eu/pl/publication-detail/-/publication/bb9f16ee-642f-11ee-9220-01aa75ed71a1/language-en>.

⁴¹ Dane przekazane przez głównego ekonomistę ENER.

(np. Finlandia, Włochy, Portugalia), mimo że w kilku przypadkach wyznaczyły one wysoki poziom ambicji w kwestii rozwoju sektora gazów odnawialnych i niskoemisyjnych (np. Dania, Francja i Włochy w odniesieniu do biometanu). Jeżeli chodzi o gotowość na wypadek zagrożeń i sytuacji kryzysowej w sektorze gazu, Komisja Europejska zwraca uwagę na fakt, że – w chwili sporządzania niniejszego komunikatu – **niektóre państwa członkowskie nie przekazały jeszcze swoich wspólnych i krajowych ocen ryzyka, planów działań zapobiegawczych i planów awaryjnych, i zachęca je do jak najszybszego przedłożenia tych planów**⁴².

Jeżeli chodzi o **dostawy energii elektrycznej**, większość państw członkowskich musi zawrzeć w swoich ostatecznych zaktualizowanych planach szczegółowe informacje na temat wpływu procesu stopniowego zastępowania elektrowni na paliwa kopalne (głównie węgiel kamienny i gaz) odnawialnymi źródłami energii (przede wszystkim energią wiatrową i słoneczną) oraz uwzględnić w nich działania odnoszące się do tego wpływu, w szczególności pod kątem stabilności ich systemu energii elektrycznej, w tym wpływu na wzajemnie połączone państwa członkowskie. Co więcej, **większość państw członkowskich odnosi się do kwestii związanych z produkcją energii elektrycznej, ale bardzo niewielka część z nich przeprowadziła należytą ocenę w zakresie popytu na energię elektryczną**. Elastyczne rozwiązania takie jak magazynowanie energii i odpowiedź odbioru mają kluczowe znaczenie dla procesu integracji różnorodnych odnawialnych źródeł energii z systemem energetycznym. W tym kontekście należy docenić fakt, że niektóre państwa członkowskie – np. Hiszpania – opracowały przejrzyste plany działania i wyznaczyły przejrzyste cele w kwestii magazynowania energii.

Energia jądrowa odgrywa kluczową rolę w procesie realizacji celów związanych z obniżaniem emisyjności i zapewnianiem bezpieczeństwa energetycznego w niektórych państwach członkowskich. Obecnie dwanaście państw członkowskich wykorzystuje energię jądrową do produkcji niskoemisyjnej energii elektrycznej o łącznej mocy zainstalowanej na poziomie 97 GWe⁴³. Zgodnie z projektami zaktualizowanych KPEiK dziewięć państw członkowskich rozważa lub planuje przedłużenie okresu eksploatacji swojej istniejącej floty, natomiast jedenaście państw członkowskich zastanawia się nad wprowadzeniem nowej infrastruktury związanej z energią jądrową. Dziesięć państw członkowskich wyraża również potencjalne zainteresowanie wdrożeniem technologii małych reaktorów modułowych, aby zwiększyć stabilność i przystępność cenową swojego koszyka energetycznego.

Jeżeli chodzi o bezpieczeństwo dostaw, aby zdywersyfikować łańcuchy dostaw energii jądrowej, Czechy, Finlandia i Słowacja zabezpieczyły alternatywne dostawy paliwa jądrowego i znacznie ograniczyły swoją zależność od Rosji jako dostawcy paliwa jądrowego i usług jądrowego cyklu paliwowego.

Ropa naftowa pozostaje głównym źródłem energii w UE – w 2021 r. odpowiadała za 34 % koszyka energii pierwotnej. **Oczekuje się, że do 2030 r. udział ropy naftowej w unijnym koszyku energetycznym zmniejszy się w umiarkowanym stopniu, natomiast jego bardziej drastyczny spadek nastąpi do 2040 r.** W niewielkiej liczbie

⁴² W chwili sporządzania niniejszego komunikatu w dalszym ciągu nie przekazano 5 krajowych ocen ryzyka (Bułgaria, Francja, Chorwacja, Łotwa, Słowacja) i 1 wspólnej oceny ryzyka (dotyczącej północno-wschodniej regionalnej grupy ryzyka), mimo że termin na ich przedłożenie upłynął 1 października 2022 r.; nie przekazano również 6 planów działań zapobiegawczych (Bułgaria, Niemcy, Chorwacja, Węgry, Litwa, Niderlandy) i 4 planów awaryjnych (Bułgaria, Chorwacja, Litwa, Niderlandy), choć termin na ich przedłożenie upłynął 1 marca 2023 r.

⁴³ W 2021 r. w elektrowniach jądrowych produkowano 25,4 % całej energii elektrycznej wytwarzanej w UE (Eurostat).

planów (np. Francja) zawarto prognozy dotyczące zużycia ropy naftowej na szczeblu krajowym do 2030 r. i w niewielu z nich oceniono adekwatność infrastruktury naftowej po 2030 r. (porty, rafinerie, rurociągi i zapasy ropy) w kontekście oczekiwanej zmiany poziomu popytu na ropę naftową w rezultacie procesu obniżania emisyjności.

Choć kilka państw członkowskich wskazało cyfryzację jako czynnik sprzyjający integrowaniu odnawialnych źródeł energii z siecią energetyczną, zapewnienie **cyberbezpieczeństwa** pozostanie kluczowym warunkiem istnienia bezpiecznego i solidnego systemu energetycznego. Dlatego też cieszy fakt, że szereg państw członkowskich (np. Hiszpania) uwzględniło w swoich projektach zaktualizowanych planów odpowiednie odniesienia do dyrektywy NIS 2⁴⁴ lub wręcz opracowało dodatkowe środki w tym zakresie.

2.1.5 Wewnętrzny rynek energii

Biorąc pod uwagę podwyższenie unijnego celu w zakresie energii ze źródeł odnawialnych oraz konieczność zapewnienia konsumentom możliwości szybkiego czerpania korzyści płynących z realizacji tego celu, **kluczowym czynnikiem będzie ukończenie procesu tworzenia zintegrowanego unijnego rynku energii**. Aby należycie uwzględnić dążenie do przyspieszenia integracji systemu energetycznego⁴⁵ i zobowiązania przewidziane w dyrektywie (UE) 2019/944 w sprawie energii elektrycznej⁴⁶, a także przyjętej niedawno zmienionej dyrektywie w sprawie energii odnawialnej⁴⁷, państwa członkowskie będą musiały wdrożyć solidne polityki i zapewnić wdrażanie źródeł elastyczności, takich jak odpowiedź odbioru i magazynowanie energii. Pełnemu i niezakłóconemu dostępowi do rynku tych usług musi towarzyszyć realizacja projektów wdrożeniowych i ustanawianie przejrzystych i wspomagających ram regulacyjnych.

Szereg projektów zaktualizowanych KPEiK obejmuje strategie mające na celu usunięcie utrzymujących się zakłóceń cen i usunięcie przeszkód rynkowych pod kątem wspierania niedyskryminacyjnego udziału nowych podmiotów wchodzących na rynek oraz uwzględnienia różnych zasobów w zakresie elastyczności na rynkach energii. W szczególności w większości projektów zaktualizowanych planów położono nacisk na niezbędne środki mające na celu zwiększenie elastyczności poprzez wdrożenie odpowiedzi odbioru, inteligentnych sieci i koncentratorów. Jednym z takich przykładów jest Grecja, która uwzględniła w projekcie planu wdrożenie magazynowania energii. W Danii i Portugalii zaproponowano środki mające na celu wspieranie inteligentnego ładowania pojazdów elektrycznych. Szwecja wyznaczyła również jasne cele krajowe dotyczące rozwiązań w zakresie elastyczności. **Kilka państw członkowskich wskazało cyfryzację w swoich projektach planów jako czynnik umożliwiający dalszą integrację energii odnawialnej i rozbudowę sieci.**

Niemniej jednak w zaktualizowanych planach większości państw członkowskich nadal brakuje jasnych krajowych celów dotyczących elastyczności systemu energetycznego.

⁴⁴ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2555 z dnia 14 grudnia 2022 r. w sprawie środków na rzecz wysokiego wspólnego poziomu cyberbezpieczeństwa na terytorium Unii, zmieniająca rozporządzenie (UE) nr 910/2014 i dyrektywę (UE) 2018/1972 oraz uchylająca dyrektywę (UE) 2016/1148 (dyrektywa NIS 2).

⁴⁵ COM(2020) 299 final.

⁴⁶ W dyrektywie (UE) 2019/944 w sprawie energii elektrycznej na państwa członkowskie nałożono zobowiązania służące zagwarantowaniu pełnego i niezakłóconego dostępu do rynku usług elastyczności takich jak odpowiedź odbioru i magazynowanie energii w szczególności poprzez ustanowienie solidnych wspomagających ram prawnych.

⁴⁷ Art. 20a zmienionej dyrektywy (UE) 2018/2001 w sprawie energii odnawialnej.

W planach, w których je uwzględniono, cele krajowe różnią się pod względem możliwości dostosowania i wymierności. Ogólnie rzecz biorąc, chociaż wiele państw członkowskich określiło w swoich planach środki mające na celu usunięcie przeszkód rynkowych, w niektórych planach nadal brakuje jasnych celów i terminów realizacji, w szczególności ram czasowych, w których ich rynek energii elektrycznej stanie się w pełni konkurencyjny i zliberalizowany. Konieczne są również szczególne środki w celu wdrożenia usług w zakresie agregacji i elastyczności zamawianych przez operatorów systemów przesyłowych (OSP) i operatorów systemów dystrybucyjnych (OSD).

Aby te zmiany strukturalne służyły przede wszystkim obywatelom Unii, konieczne jest wzmocnienie pozycji konsumentów i zwiększenie ich roli w transformacji w kierunku czystej energii. W szczególności litewscy OSD wspierają mechanizmy sprzyjające aktywnym klientom⁴⁸, a Luksemburg tworzy platformę danych dotyczących energii, aby wspomóc rzeczywiste uczestnictwo konsumentów w rynku energetycznym. W większości projektów zaktualizowanych planów brakuje jednak wystarczająco szczegółowych informacji (dotyczących skutków i celów ilościowych) na temat środków mających na celu propagowanie konsumpcji własnej oraz ram umożliwiających rozwój społeczności energetycznych działających w zakresie energii odnawialnej i dzielenia się energią, a także wdrażanie innowacji technologicznych zwiększających efektywność zużycia energii.

W świetle niedawnego kryzysu energetycznego wewnętrzny rynek energii musi zapewniać wystarczającą ochronę konsumentom i gospodarstwom domowym znajdującym się w trudnej sytuacji⁴⁹. W związku z tym wszystkie ostateczne wersje zaktualizowanych planów muszą przewidywać intensywniejsze działania w tym zakresie. Większość państw członkowskich nadal nie posiada jasnej definicji ubóstwa energetycznego lub powinna przeprowadzić odpowiednią ocenę liczby gospodarstw domowych dotkniętych ubóstwem energetycznym i w razie potrzeby wyznaczyć cel dotyczący zmniejszenia liczby gospodarstw domowych dotkniętych ubóstwem energetycznym. W projektach planów przedstawiono szereg dobrych praktyk, takich jak stosowana we Francji zapisana w prawie definicja ubóstwa energetycznego lub trwające na Słowacji prace nad opracowaniem metody definiowania ubóstwa energetycznego.

W większości KPEiK nadal brakuje polityk i środków strukturalnych mających na celu ograniczenie ubóstwa energetycznego, w szczególności środków w zakresie efektywności energetycznej i obniżania emisyjności mających na celu wsparcie słabszych grup szczególnie wrażliwych oraz źródeł finansowania, w tym ze Społecznego Funduszu Klimatycznego.

Zwiększenie odporności i integracji europejskiego systemu energetycznego w pierwszej kolejności wymaga solidnych i odpowiednich połączeń międzysystemowych. Ramy europejskie okazały się w tej kwestii korzystne, a państwa

⁴⁸ Zgodnie z art. 2 dyrektywy (UE) 2019/944 „odbiorca aktywny” oznacza odbiorcę końcowego lub grupę działających wspólnie odbiorców końcowych, którzy zużywają lub magazynują energię elektryczną wytwarzaną na ich terenie o określonych granicach lub, jeżeli zezwala na to państwo członkowskie, na innym terenie, lub sprzedają wytworzoną we własnym zakresie energię elektryczną lub uczestniczą w systemach elastyczności lub efektywności energetycznej, pod warunkiem że działalność ta nie stanowi ich podstawowej działalności gospodarczej ani zawodowej.

⁴⁹ W 2022 r. około 40 mln Europejczyków we wszystkich państwach członkowskich, a więc 9,3 % ludności Unii, nie było w stanie odpowiednio ogrzać swoich domów. Jest to gwałtowny wzrost w porównaniu z 2021 r., kiedy w takiej sytuacji było 6,9 % ludności. Odsetek ten wzrósł ponad dwukrotnie w przypadku osób o niższych dochodach.

członkowskie poczyniły znaczne postępy w zwiększaniu zdolności transgranicznych⁵⁰. W projektach planów **wszystkie państwa członkowskie uznają znaczenie osiągnięcia lub utrzymania celu w zakresie elektroenergetycznych połączeń międzysystemowych na poziomie 15 %**.

Jeśli chodzi o transgraniczną współpracę regionalną, podpisano jedynie osiem porozumień dwustronnych dotyczących bezpieczeństwa dostaw gazu między sąsiadującymi państwami członkowskimi z czterdziestu wymaganych, które zostały uwzględnione w ocenionych projektach planów, co ilustruje podatność strukturalną w unijnym systemie bezpieczeństwa dostaw⁵¹. W projektach zaktualizowanych planów brakuje szczegółowych informacji na temat statusu takich porozumień i w związku z tym zachęca się zainteresowane państwa członkowskie do przyspieszenia tych negocjacji.

W większości projektów zaktualizowanych KPEiK wspomniano o **postępach w realizacji szeregu projektów będących przedmiotem wspólnego zainteresowania**. Osiągnięcie i utrzymanie poziomu wzajemnych połączeń zgodnego z celami na 2030 r. będzie wymagało jednak znaczących działań. Niektóre państwa członkowskie (np. Chorwacja, Dania, Finlandia, Węgry, Luksemburg, Niderlandy, Słowacja i Słowenia) już osiągnęły cel UE lub go przekraczają. Inne zobowiązują się w swoich projektach planów do rozwoju połączeń międzysystemowych z krajami sąsiadującymi poprzez inwestowanie w nowe zdolności przesyłowe i połączenia wzajemne, zwłaszcza w regionach, które w przeszłości były uzależnione od jednego dostawcy i obecnie dążą do zwiększenia dywersyfikacji. Ponadto niektóre państwa członkowskie (np. Estonia, Finlandia, Włochy i Portugalia) zamierzają zdywersyfikować swój koszyk energetyczny poprzez realizację **wspólnych projektów dotyczących infrastruktury wodorowej**.

2.1.6 Badania naukowe, innowacje, konkurencyjność i umiejętności

Obecnie bardziej niż kiedykolwiek kluczowe znaczenie ma zintensyfikowanie działań w zakresie badań naukowych, innowacji i konkurencyjności we wszystkich państwach członkowskich, co pozwoli osiągnąć cele UE w zakresie klimatu i energii na 2030 r. oraz doprowadzi do powstania gospodarki europejskiej która jest odporna, działa w obiegu zamkniętym i charakteryzuje się niższym poziomem emisji. Wymaga to powstania atrakcyjnych możliwości gospodarczych dla przemysłu i przedsiębiorstw w uproszczonym otoczeniu regulacyjnym oraz tworzenia miejsc pracy dostosowanych do przyszłych wyzwań. W związku z tym w ostatecznych wersjach zaktualizowanych KPEiK można by położyć większy nacisk na ten wymiar unii energetycznej.

W swoich projektach zaktualizowanych KPEiK większość państw członkowskich wymienia **krajowe strategie i środki wspierające badania naukowe, innowacje i konkurencyjność**. W zdecydowanej większości brakuje jednak zobowiązań i celów w zakresie finansowania określających konkretne ścieżki do 2030 r. i 2050 r. z myślą o przyspieszeniu wdrażania konkretnych czystych technologii energetycznych

⁵⁰ Dokument roboczy służb Komisji, „Ocena postępów w kierunku osiągnięcia celów unii energetycznej i realizacji działań w dziedzinie klimatu”, towarzyszący dokumentowi „Sprawozdanie Komisji dla Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów Sprawozdanie na temat stanu unii energetycznej z 2023 r.” (sporządzonemu na podstawie rozporządzenia (UE) 2018/1999 w sprawie zarządzania unią energetyczną i działaniami w dziedzinie klimatu), SWD/2023/646 final.

⁵¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=COM%3A2023%3A572%3AFIN&qid=1696502521767>

i wspieraniu przejścia na bezemisijną gospodarkę o obiegu zamkniętym. Z wyjątkiem Danii, Niemiec, Estonii, Francji i Litwy w projektach zaktualizowanych planów brakuje konkretnych działań, które pomogłyby zwiększyć produkcję w zakresie technologii, sprzętu i komponentów związanych z czystą energią oraz zapewnić odporność łańcuchów dostaw państw członkowskich.

Konieczne jest również zbadanie, w jaki sposób krajowe działania w dziedzinie energii i klimatu mogą przyczynić się do **uproszczenia otoczenia regulacyjnego w celu przyciągnięcia inwestycji w czyste technologie oraz ułatwienia ich rozwoju na całym jednolitym rynku**. Co istotnie, Unia i państwa członkowskie muszą również współpracować w celu zapewnienia, aby w transformacji energetycznej i klimatycznej, w ramach której energia z paliw kopalnych jest stopniowo wycofywana, alternatywne rozwiązania w zakresie czystej energii były dostępne po przystępnych cenach. Krajowe plany w dziedzinie energii i klimatu są ważnymi narzędziami zapewniającymi – na przykład w związku z potrzebą znacznych inwestycji w sieć elektroenergetyczną przed 2030 r. – dialog na temat reform i innych środków mających na celu zagwarantowanie przedsiębiorstwom i gospodarstwom domowym dostępu do czystej energii po przystępnych cenach. Do rozpoczęcia prac nad rozwiązaniem tych kwestii Komisja zamierza wykorzystać proces iteracyjny z udziałem państw członkowskich dotyczący ich krajowych planów w dziedzinie energii i klimatu.

W większości planów przedstawiono informacje na temat **współpracy regionalnej w dziedzinie badań naukowych i innowacji** w ramach programu „Horyzont Europa” i strategicznego planu w dziedzinie technologii energetycznych, ale nie określono wymiernych celów, które miałyby zostać osiągnięte za pomocą wspólnych projektów. Dobrymi przykładami są jednak plany Danii dotyczące poszukiwania możliwości współpracy w zakresie CCS/CCU z krajami nordyckimi, współpraca między Hiszpanią i Portugalią w zakresie wspólnego ośrodka badań naukowych ds. magazynowania energii oraz plan Luksemburga dotyczący współpracy z innymi krajami Beneluksu w zakresie badań naukowych i innowacji w dziedzinie wodoru.

Ogólnie rzecz biorąc, w projektach zaktualizowanych planów państw członkowskich brakuje środków i środków finansowych na wdrożenie **planu działania UE na rzecz transformacji cyfrowej systemu energetycznego**⁵². Istnieją jednak pozytywne przykłady, takie jak plany Włoch dotyczące badań nad cyberbezpieczeństwem w sektorze energii elektrycznej, słowacki i czeski projekt będący przedmiotem wspólnego zainteresowania („ACON Smart Grids”) dotyczący cyfryzacji systemu dystrybucyjnego oraz środki Portugalii mające na celu rozbudowę systemu inteligentnych liczników i rozwój inteligentnych sieci.

Jak zauważono w szeregu inicjatyw Komisji, w tym w pakiecie na rzecz umiejętności i we wniosku dotyczącym aktu w sprawie przemysłu neutralnego emisyjnie zakładającym uruchomienie akademii umiejętności, **coraz ważniejsze staje się rozwiązanie problemu niedoboru wykwalifikowanej siły roboczej na potrzeby przejścia na czystą energię**. Szereg państw członkowskich, np. Dania, Hiszpania, Estonia, Portugalia i Słowacja, wyraźnie określa sektory, w których należy skoncentrować działania dotyczące zmiany i podnoszenia kwalifikacji. Większość państw członkowskich nie przedstawiła jednak celów ani środków, wraz ze specjalnym finansowaniem, aby zaradzić niedoborom umiejętności stwierdzonym w strategicznych sektorach.

⁵² COM(2022) 552 final

2.2 Inwestycje na rzecz konkurencyjnego Europejskiego Zielonego Ładu

Aby osiągnąć ambitne cele na 2030 r., **inwestycje będą musiały znacznie wzrosnąć w sytuacji**, w której oczekuje się, że zasoby publiczne będą ograniczone. W sprawozdaniu dotyczącym prognozy strategicznej z 2023 r.⁵³ Komisja oszacowała, że aby osiągnąć cele Zielonego Ładu i planu REPowerEU, potrzebne będą **dodatkowe inwestycje w wysokości ponad 620 mld EUR rocznie**⁵⁴.

W swoich projektach zaktualizowanych KPEiK większość państw członkowskich nie przedstawia **przeglądu oczekiwanych całkowitych inwestycji potrzebnych w latach 2020–2030**. Dziewięć państw członkowskich (Cypr, Hiszpania, Francja, Węgry, Włochy, Litwa, Luksemburg, Niemcy i Rumunia) uwzględniło przynajmniej częściowe oszacowanie potrzeb inwestycyjnych. Żadne państwo członkowskie nie przedstawiło szacunkowej różnicy między tymi potrzebami a dostępnymi źródłami finansowania. Jednak kilka państw członkowskich zgłosiło potrzeby inwestycyjne związane z energią w sektorze budowlanym, przemysłowym i transportowym. Parę państw zgłosiło spodziewane potrzeby inwestycyjne w sektorze rolnym, aby pomóc rolnikom w tworzeniu zrównoważonych modeli biznesowych. **Ogólnie rzecz biorąc, ilość informacji przekazanych przez państwa członkowskie w projektach zaktualizowanych KPEiK nie pozwala na zagregowanie potrzeb inwestycyjnych na szczeblu UE.**

Wiarygodne oszacowania potrzeb inwestycyjnych i ich skutków makroekonomicznych będą jeszcze bardziej istotne w kontekście proponowanej reformy unijnych zasad zarządzania gospodarką, w ramach której, zgodnie z wnioskiem Komisji, krajowe średnioterminowe plany fiskalno-strukturalne będą musiały być spójne z zaktualizowanymi KPEiK.

KPEiK stanowią okazję do poszukania sposobów poprawy otoczenia regulacyjnego w celu przyciągnięcia inwestycji prywatnych oraz do rozważenia, w jaki sposób można wykorzystać fundusze publiczne (krajowe i unijne źródła finansowania) do przyciągnięcia inwestycji prywatnych. Obejmuje to sposób, w jaki państwa członkowskie będą wykorzystywać Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności, politykę spójności (w tym Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji), wspólną politykę rolną oraz fundusze innowacyjne i modernizacyjne do wspierania realizacji celów KPEiK. Znaczne dochody zostaną ponadto wygenerowane ze sprzedaży na aukcji uprawnień w ramach EU ETS, co również powinno ułatwić transformację klimatyczną.

W ostatecznych wersjach zaktualizowanych planów należy uzupełnić informacje na temat źródeł finansowania, ponieważ tylko nieliczne państwa członkowskie przedstawiły informacje na temat rodzaju źródeł (publiczne/prywatne, UE/krajowe). Ponadto tylko niektóre państwa członkowskie wyraźnie zajęły się kwestią przyciągania inwestycji prywatnych. Godnymi uwagi wyjątkami są Estonia i Włochy, które uwzględniły środki wspierające rozwój kapitału wysokiego ryzyka, Luksemburg, który planuje wykorzystać finanse publiczne do pobudzenia inwestycji prywatnych oraz fińskie platformy testowe i ekosystemy innowacji.

Istotne jest, aby państwa członkowskie **w pełni odzwierciedliły w swoich ostatecznych wersjach zaktualizowanych planów** reformy i inwestycje w dziedzinie energii i klimatu

⁵³ COM/2023/376 final;

⁵⁴ COM(2023) 376 final; na podstawie SWD(2023) 68 final i COM/2022/438 final. Dodatkowo akt w sprawie przemysłu neutralnego emisyjnie wymaga zainwestowania łącznie 92 mld EUR w latach 2023–2030.

zawarte w innych odpowiednich instrumentach finansowania UE, w szczególności w **krajowych planach odbudowy i zwiększania odporności (RRP), w tym w rozdziałach REPowerEU**. W 27 zmienionych RRP i 23 rozdziałach REPowerEU przewidziano wspieranie inwestycji i reform we wszystkich wymiarach unii energetycznej, na przykład przeznaczając ponad 46 mld EUR na renowację budynków zwiększającą efektywność energetyczną, oprócz 66 mld EUR w pierwotnych RRP. Do innych przykładów należy modernizacja ponad 3 000 km linii przesyłowych i dystrybucyjnych sieci elektroenergetycznych oraz ponad 2,5 mld EUR inwestycji w produkcję wodoru odnawialnego.

Państwa członkowskie powinny rozważyć, czy podczas finalizacji lub wdrażania KPEiK mogłyby również korzystać z Instrumentu Wsparcia Technicznego, który może zapewnić dopasowaną do potrzeb wiedzę fachową i zdolność do wspierania wdrażania polityk i środków zawartych w KPEiK, również w celu określenia i uruchomienia głównych źródeł finansowania.

2.3 Sprawiedliwa transformacja

Zapewnienie sprawiedliwej transformacji klimatycznej i energetycznej ma kluczowe znaczenie dla zagwarantowania sprawiedliwego podziału korzyści z tego procesu przy jednoczesnym łagodzeniu negatywnych skutków. Jest to niezbędne do zapewnienia trwałego wsparcia ze strony społeczeństwa dla wdrażania ambitnych reform, które będą miały wpływ na wszystkie obszary gospodarki.

Państwa członkowskie przedstawiły do tej pory jedynie częściową ocenę wpływu społeczno-gospodarczego transformacji klimatyczno-energetycznej na osoby fizyczne, gospodarstwa domowe i przedsiębiorstwa. W projektach planów rzadko omawia się wpływ polityk i środków dotyczących transformacji na dystrybucję dochodów, tworzenie, przekształcenie i utratę miejsc pracy oraz ubóstwo energetyczne. Ogólnie rzecz biorąc, nie obejmują one odpowiedniej analizy ilościowej ani nie uwzględniają w wystarczającym stopniu skutków dystrybucyjnych dla różnych grup ludności. Co więcej, żaden z planów nie zawiera informacji wystarczających do przygotowania przyszłych planów społeczno-klimatycznych ani informacji na temat sposobu zapewnienia spójności między tymi dwoma planami.

Z analizy planów wynika, że w większości z nich brakuje kompleksowego zestawu ukierunkowanych polityk mających na celu łagodzenie skutków społecznych transformacji i jej wpływu na zatrudnienie. Uwzględnione polityki są w większości niejednolite i często nie wykraczają poza przeciwdziałanie negatywnym skutkom transformacji w regionach górniczych i regionach o wysokiej emisji dwutlenku węgla. W większości planów tylko częściowo wskazano synergie między różnymi instrumentami i funduszami wspierającymi sprawiedliwą transformację, w tym Funduszem na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (FST), którego wdrożenie jest konieczne do sprawnego przeprowadzenia transformacji.

Siedem państw członkowskich (Chorwacja, Francja, Niemcy, Grecja, Węgry, Włochy i Słowacja) odroczyło termin wycofania paliw kopalnych, podczas gdy cztery państwa członkowskie (Cypr, Estonia, Finlandia i Rumunia) nie odniosły się do swoich zobowiązań w tym zakresie przyjętych w terytorialnych planach sprawiedliwej transformacji (TJTP). W niektórych przypadkach nie jest jasne, w jaki sposób wpłynie to na planowane środki.

Zachęca się zatem państwa członkowskie do zintensyfikowania prac nad kompleksowymi krajowymi strategiami na rzecz sprawiedliwej transformacji popartych dowodami zawartymi w ostatecznych wersjach ich KPEiK. Ponadto państwa członkowskie powinny również przedstawić dalsze informacje na temat polityki na rzecz sprawiedliwej transformacji, w tym w szczególności na temat środków już zgłoszonych w kontekście pierwszego monitorowania na podstawie zalecenia Rady w sprawie zapewnienia sprawiedliwej transformacji w kierunku neutralności klimatycznej⁵⁵.

Z badań wynika, że transformacja klimatyczna i energetyczna inaczej wpływa na kobiety niż na mężczyzn: kobiety są niedostatecznie reprezentowane w sektorach, które mają zyskać na transformacji (zielone miejsca pracy) i są bardziej narażone na ubóstwo transportowe i energetyczne. Mogą one jednak być również siłą napędową transformacji ze względu na różnice w zachowaniu w odniesieniu do zużycia energii i emisji gazów cieplarnianych⁵⁶. Dlatego tak ważne jest wzmocnienie aspektu płci w sprawiedliwej transformacji w KPEiK. **Tylko cztery plany odnoszą się do równości płci w polityce energetycznej i obejmują powiązane zobowiązania i środki** (Czechy, Hiszpania, Malta i Portugalia). W trzech planach uwzględniono również zobowiązania (Czechy, Hiszpania, Malta), a jedynie Hiszpania uwzględniła konkretne polityki⁵⁷.

2.4 Udział społeczeństwa, podmioty lokalne i regionalne oraz rola transgranicznej współpracy regionalnej w kompleksowym planie dla wszystkich

Rozporządzenie w sprawie zarządzania unią energetyczną⁵⁸ i zobowiązanie państw członkowskich wynikające z konwencji z Aarhus⁵⁹ wymagają zapewnienia społeczeństwu możliwości wczesnego i inkluzywnego udziału w przygotowaniu krajowych planów w dziedzinie energii i klimatu, w tym projektów tych planów.

⁵⁵ Jak wskazano w głównych przesłaniach Komitetu ds. Zatrudnienia i Komitetu Ochrony Socjalnej dla Rady dotyczących wykonania zalecenia Rady w sprawie zapewnienia sprawiedliwej transformacji w kierunku neutralności klimatycznej <https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/epsco/2023/11/27-28/>. Monitorowanie, zakończone w październiku 2023 r., koncentrowało się w szczególności na następujących kwestiach: (i) aktywne wspieranie wysokiej jakości zatrudnienia w kontekście zielonej transformacji; (ii) systemy podatkowe i systemy świadczeń socjalnych w zielonej transformacji; oraz (iii) przepisy horyzontalne (podejście obejmujące całe społeczeństwo); kształtowanie polityki oparte na dowodach, optymalne wykorzystanie finansowania).

⁵⁶ Według badania przeprowadzonego przez EIGE większy odsetek kobiet niż mężczyzn wybiera opcje przyjazne dla środowiska, takie jak recykling, energia odnawialna, produkty ekologiczne. Ponadto mężczyźni pozostawiają większy ślad węglowy niż kobiety, jeżeli chodzi o formy wypoczynku. Zob. EIGE, (2023), Wskaźnik równouprawnienia płci w 2023 r.: W kierunku zielonej transformacji w transporcie i energetyce, Urząd Publikacji Unii Europejskiej.

⁵⁷ Dla porównania w 2020 r. do równości płci odniesiono się w 10 KPEiK.

⁵⁸ Art. 10 rozporządzenia (UE) 2018/1999 w sprawie zarządzania unią energetyczną i działaniami w dziedzinie klimatu

⁵⁹ Konwencja o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska - Deklaracje. Dz.U. L 124 z 17.5.2005, s. 4.

Większość państw członkowskich zorganizowała konsultacje społeczne w sprawie projektów planów, **ale jakość procesów konsultacyjnych była różna**, a wiele z nich nie obejmowało wszystkich wyżej wymienionych obowiązków. W szczególności plany zawierają niewiele szczegółowych informacji na temat kanałów komunikacji wykorzystywanych do zebrania opinii społeczeństwa oraz metod zaangażowania szerokiego grona grup interesu, w tym partnerów społecznych⁶⁰ i zwykłych obywateli. W wielu planach brakuje rozsądnych ram czasowych umożliwiających społeczeństwu wyrażenie opinii.

Większość projektów planów nie zawiera **podsumowania opinii społeczeństwa i opisu sposobu, w jaki je uwzględniono**. Ponadto szczegółowe informacje na temat przekazywanych opinii publicznej oraz sposobu, w jaki konsultacje przyczyniły się do kształtu ostatecznej treści projektów planów, nie były zbyt wyczerpujące. Kilka państw członkowskich (Dania, Hiszpania, Finlandia, Francja, Słowacja i Szwecja) wskazało, że przeprowadziły szeroko zakrojone konsultacje społeczne na temat najważniejszych polityk krajowych, które uwzględniono w projekcie zaktualizowanego planu, ale nie na temat projektu planu jako całości. Z drugiej strony Litwa stanowi dobry przykład zapewnienia społeczeństwu udziału podczas przygotowywania projektu KPEiK.

Władze lokalne i regionalne są ważne dla wdrażania polityki energetycznej i klimatycznej. Jednak **jedynie** niewiele państw członkowskich przedstawia konkretne dowody na to, w jaki sposób angażują te władze w proces przygotowywania projektu zaktualizowanego KPEiK, a jeszcze mniej wykorzystuje ustanowiony wielopoziomowy dialog w tym procesie.

Niewiele państw członkowskich odnosi się do przewodniej roli i wpływu współpracy regionalnej oraz prac prowadzonych w ramach grup wysokiego szczebla⁶¹. Również niewiele państw członkowskich wspomina o możliwości wykorzystania mechanizmów współpracy opartych na odnawialnych źródłach energii do osiągnięcia ich krajowych wkładów w zakresie energii odnawialnej. Dobrymi przykładami są Luksemburg, który uczestniczy w pracach w ramach mechanizmu finansowania energii ze źródeł odnawialnych, wspólne projekty Estonii dotyczące morskiej i lądowej energii wiatrowej, które ubiegały się o wsparcie w ramach instrumentu „Łącząc Europę”, oraz porozumienie Danii i Niemiec w sprawie rozwoju wyspy energetycznej Bornholm jako wspólnego projektu w zakresie energii odnawialnej na podstawie art. 9 przekształconej dyrektywy w sprawie odnawialnych źródeł energii.

⁶⁰ Zgodnie z motywem 28 rozporządzenia (UE) 2018/1999 w sprawie zarządzania unią energetyczną i działaniami w dziedzinie klimatu oraz zaleceniem Rady z dnia 12 czerwca 2023 r. w sprawie wzmocnienia dialogu społecznego w Unii Europejskiej.

⁶¹ Komisja Europejska utworzyła cztery grupy wysokiego szczebla w celu zapewnienia strategicznego sterowania i wytycznych politycznych w zakresie rozwoju regulacji i infrastruktury oraz monitorowania postępów w realizacji projektów będących przedmiotem wspólnego zainteresowania w regionach priorytetowych. Działania te obejmują: współpracę w dziedzinie energetyki na Morzu Północnym (NSEC); połączenia międzysystemowe w Europie Południowo-Zachodniej; plan działań w zakresie połączeń międzysystemowych na rynku energii państw bałtyckich dla gazu (BEMIP); elektroenergetyczne połączenia międzysystemowe w Europie Środkowej i Południowo-Wschodniej (CESEC).

3 OCENA POSTĘPÓW W ZAKRESIE EUROPEJSKIEGO PRAWA O KLIMACIE

W sprawozdaniu z postępu prac w dziedzinie klimatu⁶² oceniono już unijne i krajowe środki w odniesieniu do celów na 2050 r., a także postępy w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu na szczeblu UE. Neutralność klimatyczną omówiono pokrótce poniżej, a także w sekcji 2 niniejszego dokumentu, w oparciu o nowe informacje zawarte w projektach zaktualizowanych KPEiK. Postępy w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu na szczeblu krajowym przeanalizowano poniżej oraz w specjalnym dokumencie roboczym służb Komisji⁶³. Zalecenia dotyczące celów w zakresie neutralności klimatycznej i przystosowania się do zmiany klimatu opierają się na tych ocenach.

Jak wynika z najnowszych danych, emisje gazów cieplarnianych stale spadają, a w terenie pojawiają się zachęcające oznaki podejmowania działań. Z oceny wynika jednak, że postępy w realizacji unijnego celu neutralności klimatycznej wydają się niewystarczające.

Z oceny postępów państw członkowskich w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu wynika, że przystosowanie się do zmiany klimatu i potrzeba zwiększenia odporności stają się coraz ważniejszym elementem programów politycznych. Nie jest to jednak równoznaczne z gotowością polityczną.

Nadal istnieją znaczne luki, narażające państwa członkowskie na zagrożenia klimatyczne, które przekraczają zdolności przystosowawcze, zwiększają podatność na zagrożenia i zagrażają odporności.

Większość państw członkowskich przeprowadziła oceny ryzyka klimatycznego: 14 państw członkowskich zaktualizowało niedawno swoje oceny ryzyka i oczekuje się, że inne państwa członkowskie również to zrobią. Jednak solidne, kompleksowe oceny ryzyka klimatycznego obejmujące więcej niż pięć sektorów są raczej wyjątkiem niż regułą. Wszystkie państwa członkowskie przyjęły krajowe strategie lub plany na rzecz przystosowania się do zmiany klimatu i wiele z nich niedawno poddano przeglądowi lub są obecnie w trakcie przeglądu. Struktury i mechanizmy zarządzania różnią się w poszczególnych państwach członkowskich, panuje duża różnorodność rozwiązań instytucjonalnych i istnieją pewne widoczne luki, jeżeli chodzi o jednoznaczne dostosowanie do mechanizmów zarządzania środowiskiem. Rzadko istnieją odpowiednie mechanizmy koordynacji międzyresortowej w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu. Osiem państw członkowskich włączyło elementy polityki przystosowania się do zmiany klimatu do krajowych ram prawnych.

Poczyniono pewne postępy we wdrażaniu środków w dziedzinie przystosowania się do zmiany klimatu, ale ocena potrzeb inwestycyjnych jest nadal niekompletna, a państwa nie wyznaczyły specjalnych środków budżetowych. Skala włączenia rozwiązań opartych na zasobach przyrody do strategii i planów sektorowych jest ograniczona, co utrudnia systemowe wykorzystanie takich rozwiązań. Ocena wpływu środków w dziedzinie przystosowania się do zmiany klimatu na zmniejszenie podatności na zagrożenia i ryzyko jest ograniczona, ponieważ nadal jest to trudne zadanie pod względem koncepcyjnym i praktycznym. W kilku państwach członkowskich nie ustanowiono jeszcze mechanizmów monitorowania, sprawozdawczości i oceny. Ogólne postępy w zakresie zdolności

⁶² Sprawozdanie z postępów działań na rzecz klimatu za 2023 r., COM(2023) 653 final.

⁶³ Ocena postępów w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu w poszczególnych państwach członkowskich zgodnie z Europejskim prawem o klimacie, SWD(2023) 932.

przystosowawczych pozostają niejasne. Jeżeli chodzi o przekrojowe warunki podstawowe, istnieje potrzeba zwiększenia wsparcia finansowego i budowania kompetencji administracyjnych, również w celu uniknięcia niewłaściwego przystosowania się do zmiany klimatu.

Wśród państw członkowskich istnieją dobre przykłady dotyczące każdego elementu cyklu polityki w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu oraz konkretnych mechanizmów, podejść i strategii. Należy je wykorzystać, aby szybciej osiągnąć gotowość na skutki związane z klimatem. Do najtrudniejszych wyzwań politycznych należą planowanie przestrzenne i planowane przeniesienia, a opracowanie dobrych wskaźników jest technicznie skomplikowane, ale nawet w tych przypadkach istnieją inicjatywy, na których można i należy się oprzeć.

Ustalenia te, wraz ze zbliżającą się europejską oceną ryzyka klimatycznego, zostaną wykorzystane w komunikacie Komisji w sprawie zarządzania ryzykiem klimatycznym w UE, który ma zostać przyjęty w marcu 2024 r.

4 WNIOSKI I KOLEJNE DZIAŁANIA – W KIERUNKU OSTATECZNEJ WERSJI ZAKTUALIZOWANYCH PLANÓW KRAJOWYCH

Ogólna zbiorcza ocena i analiza projektów zaktualizowanych KPEiK jest ogólnie pozytywna. Projekty zaktualizowanych KPEiK świadczą o zdecydowanym zaangażowaniu państw członkowskich w prace oparte na należytych procesach planowania i monitorowania w dziedzinie energii i klimatu oraz o ich determinacji do zintensyfikowania działań na szczeblu krajowym i regionalnym, które są niezbędne do osiągnięcia uzgodnionych celów politycznych określonych w agendzie klimatyczno-energetycznej.

W ocenie wskazano jednak również szereg braków, zarówno pod względem utrzymania ambitnego poziomu unijnych celów, jak i spełnienia szczegółowych wymogów określonych w przepisach UE. Wiele państw członkowskich uważa to za poważny problem i kwestię wiarygodności.

W związku z tym Komisja oczekuje, że państwa członkowskie należycie uwzględnią zalecenia przy finalizowaniu swoich zaktualizowanych zintegrowanych planów, i wzywa państwa członkowskie, których projekty zaktualizowanych planów nadal są przedmiotem prac, do przedłożenia ich bez dalszej zwłoki.

Komisja jest gotowa wspierać państwa członkowskie w przechodzeniu na neutralność klimatyczną, osiąganiu większej autonomii energetycznej, przystosowywaniu się do zmiany klimatu i dalszym przyspieszaniu wdrażania środków typu „no-regret”, w szczególności w zakresie efektywności energetycznej i technologii energii odnawialnej. Jest gotowa wspierać promowanie i finansowanie czystych technologii oraz pomóc w pozyskiwaniu inwestycji prywatnych, w tym w wykwalifikowaną siłę roboczą. Kluczowe znaczenie będzie miało przeprowadzenie terminowych i dobrze zorganizowanych konsultacji publicznych na temat tych planów, aby zapewnić ich inkluzywność i zgromadzić poparcie dla dalszych działań.

Aby wesprzeć finalizację planów, a także ich skuteczną realizację, Komisja zintensyfikuje dwustronne kontakty z państwami członkowskimi i wykorzysta odpowiednie fora w celu ułatwienia wymiany najlepszych praktyk, w tym w kwestiach przekrojowych, takich jak inwestycje i planowanie sieci w następstwie niedawno przyjętego przez Komisję unijnego

planu działania na rzecz sieci⁶⁴. Komisja będzie prowadzić ścisły dialog z Parlamentem Europejskim i Radą na temat postępów osiągniętych przez unię energetyczną we wszystkich wymiarach polityki energetycznej i klimatycznej.

⁶⁴ Sieci, brakujące ogniwo – unijny plan działania na rzecz sieci. COM (2023) 757 final.